

Сучасний стан навчання інформаційних технологій студентів юридичних факультетів

Сучасний стан навчання інформаційних технологій студентів юридичних факультетів характеризується суперечностями між базовим рівнем підготовки з предмета «Інформатика» та засвоєнням і використанням більш складного навчального матеріалу курсу «Сучасні інформаційні технології», посиленням міжпредметних зв'язків і постійним розвитком інформаційних технологій.

© Русіна Н., 2013

Завдання роботи – проаналізувати, у якому стані викладання курсу «Сучасні інформаційні технології» для студентів юридичних факультетів.

У статті розглянуто проблеми технічного й методичного характеру, які виникають під час вивчення студентами юридичних факультетів дисципліни «Сучасні інформаційні технології».

Зроблено висновок про доцільність запровадження юридичними факультетами професійно-орієнтованих дисциплін під час усього терміну навчання студентами у вищих навчальних закладах для повнішого розкриття можливостей застосування в правовій сфері курсу інформаційних технологій.

Ключові слова: інформація, правова інформація, інформаційні технології, інформаційні ресурси, інформаційно-пошукові системи, правові бази даних.

Постановка наукової проблеми та її значення. Для якісної вищої юридичної освіти в Україні бракує єдиних вимог до підготовки юристів. Державний стандарт повинен містити перелік основних нормативних дисциплін, обов'язкових для підготовки фахівців за напрямом «Право». Формуючи перелік вимог до знань та умінь фахівця з права, потрібно також урахувувати інформаційну обізнаність, його вміння користуватися та застосовувати в різних ситуаціях сучасні інформаційні технології.

Аналіз останніх наукових досліджень цієї проблеми. Становлення інформатики як науки, питання інформатизації освіти, а також упровадження інформаційних технологій у навчання досліджували у своїх роботах В. М. Глушков, Б. С. Гершунський, М. І. Жалдак, А. П. Єршов, В. М. Монахов, Н. В. Морзе, Ю. С. Рамський, О. В. Співаковський та ін. Професійну спрямованість навчання інформатики, інформаційних технологій студентів юридичних спеціальностей розглядали в дисертаційних дослідженнях російські науковці П. З. Абдулаєва, В. П. Шумілін, Л. Ф. Щербачова.

Було проаналізовано основні положення нормативно-правових актів: Законів України «Про вищу освіту», «Про Національну програму інформатизації», «Про інформацію»; постанову КМ «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій».

Аналіз досліджень, присвячених питанням навчання студентів юридичних факультетів вищих навчальних закладів (ВНЗ) таких дисциплін, як «Інформатика», «Інформаційні технології», виявив суперечності між базовим рівнем підготовки з вищеозначених предметів та засвоєнням і використанням складнішого навчального матеріалу курсу «Сучасні інформаційні технології» (СІТ), посилення міжпредметних зв'язків і постійний розвиток інформаційних технологій. Забезпечення якості освіти, зокрема вивчення курсу СІТ, ускладнюється в Україні через відсутність єдиних вимог до підготовки юристів.

Мета статті – проаналізувати стан викладання курсу «Сучасні інформаційні технології» студентами юридичних факультетів. На нашу думку, запровадження в Україні національної рамки кваліфікацій буде сприяти введенню європейських стандартів з урахуванням вимог ринку праці до компетентностей фахівців і налагодженню ефективної взаємодії сфери освітніх послуг та ринку праці.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. В Україні реформа вищої освіти здійснюється у двох площинах: національної стратегії соціально-економічного розвитку, співпраці та інтеграції у європейський і світовий освітній простір. Запроваджуючи основні положення Болонського процесу в нашій державі, потрібно враховувати національні підходи до організації навчання, зміст освіти, традиції в підготовці майбутніх фахівців.

Із кожним днем юристи дедалі більше технологічно залежні у своїй повсякденній роботі, що, у свою чергу, викликає потребу досконалого вивчення можливостей сучасних інформаційних технологій, що використовуються в юриспруденції.

Інформатику як навчальну дисципліну в середній школі було введено із середини 80-х рр. минулого століття. У вищих навчальних закладах основи програмування були введені на початку 70-х рр. лише для студентів інженерних, а потім економічних спеціальностей. Застосування комп'ютерної техніки в усіх сферах господарської діяльності привело до об'єктивної потреби впровадження курсу «Інформатика» на всіх факультетах вищих навчальних закладів.

Ми можемо виділити три етапи навчання СІТ: шкільний загальноосвітній, університетський спеціалізований та практичний професійний. Якщо перший етап передбачає вивчення азів роботи з комп'ютером: базовий рівень роботи з операційною та файловою системами, основи логіки та програмування тощо, то університетський рівень вже повинен окреслювати майбутньому юристу той напрям роботи із сучасними інформаційними технологіями, з якими він, закінчивши ВНЗ, зіштовхнеться у своїй подальшій професійній діяльності.

Саме з другим етапом навчання роботи із сучасними інформаційними технологіями в майбутнього юриста виникає найбільше проблем внаслідок багатьох факторів і технічного, і методичного характеру.

Якщо розглянути фактори технічного характеру, то насамперед потрібно назвати недостатнє матеріально-технічне забезпечення більшості українських ВНЗ (особливо державних). Застаріле комп'ютерне та мережеве обладнання, повільний чи обмежений доступ до Інтернету, дуже повільне та часто-густо непрофесійне сервісне обслуговування стають серйозною перешкодою до самої можливості інтеграції сучасних методичних програм в ВНЗ. Тому першочерговою умовою ефективного навчання роботи із сучасними інформаційними технологіями є відповідне матеріально-технічне забезпечення студентів та викладачів.

Однією з основних проблем методичного характеру є невідповідність робочих навчальних програм сучасним вимогам, що ставляться до майбутніх юристів. Найчастіше ця проблема виникає через те, що курс «Сучасні інформаційні технології» студентам-юристам читають викладачі з технічною, а не юридичною освітою, що, у свою чергу, унеможливує розуміння викладачем потреб майбутніх юристів саме в спеціалізованій роботі з відповідним програмним забезпеченням. Найчастіше це проявляється в тому, що навчальні програми та курси містять матеріали, які студенти вже вивчали в школі (наприклад, базову роботу з комп'ютером, файловою системою тощо), або, навпаки, ті матеріали, які найімовірніше юрист не буде застосовувати на практиці (програмування, веб-програмування, дизайн тощо). Це, у свою чергу, призводить до того, що через обмежену кількість годин, виділених за навчальним планом на курс «Сучасні інформаційні технології», студенти не отримують дійсно потрібних їм знань, а також цілком усвідомлюючи, що отримані знання вони в подальшій практиці використовувати не будуть, знижують до себе вимоги під час вивчення цього курсу.

Тож варто насамперед оптимізувати робочі навчальні програми, щоб надавати ті знання, які є актуальними та будуть потрібні майбутнім юристам на практиці.

Досліджуючи це питання та консультуючись із юристами-практиками, можна легко структурувати такі потрібні знання в групи:

- робота з офісними програмами (MS Word, MS Excel, MS PowerPoint);
- робота з основними програмами для мобільних платформ;
- робота з поштовим клієнтом та органайзером MS Outlook;
- робота з онлайн-овими та офлайн-овими правовими інформаційно-пошуковими БД (ЛІГА: ЗАКОН, НАУ, rada.gov.ua тощо);
- робота з елементарним програмним забезпеченням документообігу (FineReader, Acrobat тощо);
- робота зі спеціалізованими судовими, слідчими, нотаріальними та іншими програмами;
- робота з пошуковими системами та пошуковими каталогами Інтернету.

На сьогодні у процесі підготовки бакалаврів та магістрів юридичних спеціальностей у ВНЗ застосовуються різні дисципліни інформаційного блоку. Наприклад, у бакалаврів Київського національного університету імені Тараса Шевченка на юридичному факультеті читається курс «Сучасні інформаційні технології»; у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова – «Правова інформатика»; в Академії адвокатури України викладається дисципліна «Основи інформатики та ОТ»; для магістрів Національної академії внутрішніх справ уведено курс «Інформаційні технології у науково-педагогічній діяльності».

Але, на нашу думку, для бакалаврів та магістрів недостатньо тільки оглядового чи ознайомлювального вивчення інформаційних технологій. У базовий курс зазвичай включають: ознайомлення з периферійним обладнанням, роботу з програмним забезпеченням (ПЗ) загального призначення й іноді ознайомлення з інтерфейсом нормативно-правової системи. Дуже часто залишається поза увагою програмне забезпечення спеціального призначення: законодавчі бази, реєстри, кадастри, автоматизовані робочі комплекси для юристів, експертні системи, які допомагають під час розв'язання нестандартних правових завдань, полегшують пошук потрібної інформації. Також у процесі вивчення курсу абсолютно не звертається увага на ПЗ для мобільних телефонів, хоча зараз наявність такого забезпечення (органайзери, програми для роботи з Інтернетом, файлові менеджери, програми для роботи зі звуком (диктофоном), програми для роботи з фотографіями та відеозаписами тощо) є необхідним елементом юридичної практики в різних сферах юриспруденції.

Ця проблема виникає через недостатню кількість виділених годин у навчальному плані, не враховано міжпредметні зв'язки інформаційних технологій із різними галузями. Тому доцільно розглянути введення професійно-орієнтованих дисциплін для повнішого розкриття можливостей застосування в правовій сфері інформаційних технологій.

Забезпечення якісної вищої юридичної освіти в Україні ускладнюється через брак протягом тривалого часу єдиних вимог до підготовки юристів.

На сьогодні проект державного стандарту за освітньо-кваліфікаційним рівнем (ОКР) «бакалавр права» перебуває на погодженні в Міністерстві праці та соціальної політики. Після цього цей стандарт буде прийнято Міністерством освіти і науки. Про розроблення і затвердження державних стандартів «спеціаліст права» і «магістр права» навіть не йдеться до затвердження стандарту за ОКР «бакалавр права». Така ситуація унеможливує об'єктивний зовнішній контроль якості юридичної освіти, не відповідає принципам Болонського процесу щодо забезпечення якості освіти і забезпечення мобільності студентів [1].

Державний стандарт у нашій країні, як і в більшості держав, повинен містити перелік основних нормативних дисциплін, обов'язкових для підготовки фахівців за напрямом «Право». Під час з'ясування переліку вимог до знань та умінь фахівця з права потрібно, зокрема, також урахувати інформаційну обізнаність, конструктивний аналіз при моделюванні ситуації, вміння користуватися та застосовувати в різних ситуаціях сучасні інформаційні технології.

Із упровадженням ІТ процес здобуття освіти набуває нового змісту. Викладачі повинні швидко отримувати, вивчати, аналізувати та використовувати на своїх заняттях велику кількість інформаційного матеріалу, який дуже швидко оновлюється. Студенти можуть використовувати електронні інформаційні ресурси для навчання (наприклад, дистанційне навчання, електронні підручники), спілкуватися та обмінюватися досвідом зі студентами інших вищих навчальних закладів України та світу [2, 228].

У вітчизняній освітній практиці окремі компоненти системи компетентностей, що репрезентують професійні та особистісні якості фахівців, знаходять місце в державних стандартах спеціальностей, освітньо-кваліфікаційних характеристиках.

Компетентність/компетентності – здатність особи до виконання певного виду діяльності, що виражається через знання, розуміння, вміння, цінності, інші особисті якості [3].

Комп'ютерна грамотність нині є такою ж обов'язковою кваліфікаційною ознакою юриста, як і його мінімальна професійна компетентність. Таким чином майбутній випускник повинен не лише володіти комп'ютерними технологіями, й уміти активно ними користуватися, як і новітніми інформаційними технологіями та професійним програмним забезпеченням.

Мінімальна інформаційна грамотність юриста повинна складатись з вміння користуватись онлайн-овими та офлайн-овими правовими інформаційно-пошуковими базами даних, але у зв'язку з тим, що на роботу з ними виділяється мало годин чи їх ліцензійних дистрибутивів немає у ВНЗ, то студенти не отримують потрібний обсяг знань і в цьому напрямі.

Окрім того, зараз юридичні фірми та установи використовують програмне забезпечення, розроблене індивідуально під відповідну компанію та специфіку її роботи. У такому ракурсі, зрозуміло, що випускники ВНЗ не мають змоги ознайомитися з такими програмами і «відшліфовують» роботу з подібною програмою вже на третьому етапі навчання: практичному професійному. Однак ВНЗ мають змогу підготувати універсального фахівця, який зміг би працювати з такою програмою, маючи відповідний багаж знань та досвід роботи з аналогічними програмами цієї категорії, тобто майбутнього випускника потрібно насамперед спрямувати на зрозуміння логіки роботи тієї чи іншої програми.

Також через те, що програмне забезпечення та навички якими повинен володіти юрист, можна поділити на умовні дві групи: обов'язкові та факультативні, то вбачається доцільним використовувати в навчальному процесі дистанційні методи, такі як модульне об'єктно-орієнтоване динамічне навчальне середовище Moodle, що дає змогу перевірити знання студентів, а також в позаурочний час передавати їм індивідуальні завдання, використовувати їх допомогу в наповненні інформаційного масиву тощо.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У результаті проведеного аналізу можна зробити **висновки**:

- у контексті компетентнісного підходу до освіти акцент переноситься зі змісту (що викладають педагоги) на результати (на що здатні випускники після закінчення навчання), адже ринку праці важливо не те, що випускник освітнього закладу виконував у процесі навчання, а те, що він може робити після здобуття ступеня;
- у зв'язку з динамічним розвитком правової інформаційної сфери, створенням програмних продуктів доцільно якомога частіше переглядати, змінювати та оптимізувати методичні

рекомендації з курсу «Сучасні інформаційні технології», надавати знання, які актуальні та будуть надалі потрібні майбутнім юристам на практиці;

- юридичним факультетам доцільно розглянути введення професійноорієнтованих дисциплін під час всього строку навчання студентів у ВНЗ для більш повного розкриття можливостей застосування в правовій сфері курсу інформаційних технологій.

Джерела та література

1. Майданник Р. Державні стандарти вищої юросвіти в Україні: стан, проблеми, перспективи / Р. Майданник [Електронний ресурс] // Правовий тижень: щотижнева інформаційно-правова газета. – 2009. – № 21 (147). – 26 трав. – Режим доступу : [http : //www.legalweekly.com.ua](http://www.legalweekly.com.ua)
2. Русіна Н. Г. Особливості навчання сучасних інформаційних технологій студентів юридичних спеціальностей / Н. Г. Русіна // Зб. наук. пр. Уман. держ. пед. ун-ту ім. Павла Тичини / [гол. ред. М. Т. Мар-тинюк]. – Умань : ПП Жовтий, 2011. – Ч. 3. – 326 с.
3. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій : Постанова КМ № 3141 від 23.11.2011 р., [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP111341.html

Русіна Наталія. Современное состояние обучения информационных технологий студентов юридических факультетов.

Современное состояние обучения информационных технологий студентов юридических факультетов характеризуется противоречием между базовым уровнем подготовки дисциплины «Информатика» и усвоением, использованием более сложного учебного материала, усилением межпредметных связей и постоянным развитием информационных технологий.

Задачей работы является анализ состояния обучения курса «Современные информационные технологии» для студентов юридической факультетов.

В статье рассмотрены проблемы технического и методического характера, которые возникают во время обучения студентами юридических факультетов предмета «Современные информационные технологии».

Сделан вывод о целесообразности введения юридическими факультетами профессионально-ориентированных дисциплин во время всего периода обучения студентами в высших учебных заведениях для более полного раскрытия возможностей применения в правовой сфере предмета информационных технологий.

Ключевые слова: информация, правовая информация, информационные технологии, информационные ресурсы, информационно-поисковые системы, правовые базы данных.

Rusina Nataliya. The Current State of Information Technology Training Law Students. The current state of information technology training law students characterized contradiction between the basic level of training in the subject «Information» and the assimilation and use of more sophisticated learning material, increased inter-subject links and ongoing development of information technology.

The main task of the work is to analyze the conditions of the training course «Modern information technology» for law students.

The article is about the technical and methodological problems associated with the training course «Modern information technology», studied by law students.

The conclusions are about the expediency to introduce on the law faculties the professionally oriented disciplines during the entire period of training students in the university to better disclosure opportunities in using modern information technology in the law sphere.

Key words: information, legal information, information technology, information resources, information retrieval systems, databases.

Стаття надійшла до
редколегії
11.02.2013 р.